

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorum Concionatorumque Instructiones

Borromeo, Carlo

Coloniae, 1587

VD16 B 6753

De Obitu Caroli Card. S. Praxedis, Archiepiscopi Mediolani, Epistola Caroli à Basilica Petri Presb. Mediolanensis. Ad P. F. Ludouicum Granatensem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51263)

DE OBITU CAROLI
CARD. S. PRAEEDIS, AR-
CHIEPISCOPI MEDIOLANI, EPI-
stola Caroli à Basilica Petri Presb.
Mediolanensis.

Ad P. F. Ludouicum Granatensem.

IGNIFICASTI mihi sapius lit-
teris tuis, optime pater, nihil me tibi
gratius facere posse, quam vt de Ca-
roli Cardinalis sanctæ Præedis, Ar-
chiepiscopi Mediolani actionibus, quæ
nunc sempiterna vita frui speramus, aliquid scribere.
Qua ego pia admodum voluntate tua, amantissimam
in Cardinali animo mirifice delectatus, tum alias ad
te de rebus illius non semel litteras dedi; tum hoc tem-
pore de sanctissimis exercitationibus, diuinisq; contem-
plationibus scripturus eram; quibus, in sacro Var alio
monte, superioribus diebus, præcipuo quodam studio
se dederat: sed me miserum, spirituales illæ iucundi-
tates eo exitu, nobis quidem acerbissimo, conclusæ sunt,
de quo te iam arbitror audisse; cum tristissimi casus
fama in omnes partes iam peruenerit; orbemq; luctu
impleuerit. Nunc de utroque ad te scribam, de sacris
contemplationibus, & morte; ex quibus illæ, magnam
spiritus tibi afferent delectationem; in huius vero nar-
ratione, aliquid, opinor, vt fit, in dolore leuationis in-
uenies. Cupiebat optimus Antistes superioribus men-
sibus paulum se de turba, & à negotijs, in sanctum
otium

otium solitudinemq; conferre; vt quemadmodū certis temporibus solebat, animæ suæ statum, officia, culpasq; diligentiùs secū reputaret; & spiritus sui viribus instauratis ad ecclesiæ suæ gubernationē reuenteretur quamquā aliā quoq; causam præcipuā cuiusdā cōtentionis orando adhibendæ, hoc tempore habuisse, ijs notum est, quibus illius arcana consilia, grauissimāq; quæ nunc susceperat, munera ignota non sunt: cui rei etiam indicio est, eum, & longinquiorē, & insigniorem locum ad id delegisse; longioriꝝ temporis spatio in eo moratum esse, quàm solebat: sed illud quoque verum est, aliquot iam annos, eum Dominicæ passionis memoria mirificè delectari solitum fuisse; eamq; animo ita fixā habuisse; vt illius varijs modis tractanda diuidēda, ordinanda finē nō faceret; tempusq; aliquod cupidè obseruaret, quo animus illius ab interpellationibus liber, in eiusmodi sacris meditationibus posset conuiescere. Dicam postremò; cū eum Deus post maximos labores, grauēsꝝ perpeffiones in calū, vt speramus, accersire vellet; quibus diuinæ gloriæ, & honori seruiens, annis præsertim circiter viginti, quibus in hac ecclesiā resedit, exercitus fuerat; vltimo, et insigni huius vitæ beneficio, eam ei mentē dedisse, vt præcipuā illā mortis causā præparationē adhiberet. Itaq; cū sacrā ordinationū solemnitatē sacris Septembris tēporibus, de more esset celebraturus, nunciū accepit, Franciscū Bossium Episcopum Nouariensem in grauissimum morbum incidisse; ita vt mortis periculum in horas immineret: statim ipsa nocte, nulla

habita incommodi alicuius ratione; ut erat eiusmodi praesertim necessitatis tempore, & erga Provincia Episcopos, charitate admirabili; Nouariam contendit: mortuum Episcopum cum offendisset; & quae pro insigni pietate sua solebat, funeris celebrandi officia praestitisset; concionem habuisset; sanctissima communionis sacramentum frequentissimo populo ministrasset; profectus est Vercellas, ut urbis illius ecclesiae quibusdam in rebus consuleret: Francisco enim Bonhomio Apostolicae sedis nomine in Germania absente, curam illius ecclesiae, auctoritate Apostolica; prae id, quod ad eum, ut Metropolitanum, spectabat; benignè susceperat. Atque non ecclesiastica solum, sed civilia etiam, eaque grauisima negotia ibi confecit; ex quibus perniciose discordiae facile extitissent: fuit eo tempore cum Cardinalibus vercellensi, & Montifregalis; & cum Episcopis nonnullis, qui ad eum iam solebant etiam ex longinquis prouincijs, tanquam ad ecclesiasticae disciplinae magistrum frequenter venire. Tum inuitatus à Sabaudiae Duce, qui se ei maxime deditum filium profitebatur, Taurinum concessit: ubi postquam cum Duce collocutus; & sacrosanctum linteam, quod suscepta olim laboriosa admodum peregrinatione, magno pietatis documento, inuiserat, veneratus esset, discessit; & in Varalium montem se recepit; qui ferè sub Alpium iugo, inter Helueticos, Pedemontanosque fines positus, ab urbe Vercellensi, Nouariensi, & Comensi millia passuum viginti quinque, aut ad summum triginta, distat; à Mediolanensi quinquaginta

quaginta quinque. Ibi ante annos fere centum, vnus ex fratribus S. Francisci, ordinis, quem obseruantia dicunt, Mediolanensis, ex familia Caima, sepulchrū Domini, imitatione Hierosolymitani, posuit: fratrum suorum monasterium, quadamq; sacella, ex multis piorum virorum elemosynis edificauit; in quibus historia Domini & passionis, pulcherrimis statuis, & ad pium animis affectum excitandum accommodatis, expressa est. Iis addita sunt plura alia sacella, non solum passionis Domini, sed sacrarum aliarum historiarum imagines referentia: que in summa montis parte distinctis locis posita, pulcherrimam præbent piorum mentibus sacrarum exercitationum opportunitatem. Huc igitur in fratrum monasterium vir sanctus Carolus, cum Patre Francisco Adorno, societatis Iesu, magna pietatis, doctrineq; viro, confessionum ministro, & spiritualium exercitationum adiutore, cum se recipisset; primū animo studiosissimè expurgando operam dedit; & certi temporis generalem peccatorum confessionem, pro sua consuetudine habuit, quam non longis interuallis repetere solebat: venit deinde ad sanctissime passionis meditationes; in quibus eos quoque, quos ex familia secum habebat, exerceri voluit. Diei, & noctis etiam, certa tempora distributa erant; quibus quemlibet ad meditandum, & orandum in sacellis esse oportebat. Cardinalis autem, qui tamen communi tempore contentus nō erat, propriū sibi sacellum, nullo comite, deposcebat, iucundissimum erat pietatis spectaculum, quod suauem

conscientia aculeum admouebat; videre tantum vi-
 rum, nocte praesertim, solum, paruula laterna sub pal-
 lio recepta, per ea loca ire, quod spiritualis affectus a-
 crius inuitabat. Atque in eo maximè elucere visum
 est eius singulare sacra cōtemplationis studium; quod
 cum ea paulisper intermittenda esset, & ad Cardi-
 nalem Vercellensem Aronam eundum; nocte ante,
 octo ipsas horas, vna cum familia, in ea permansit:
 cum toto eo spatio genibus tantummodo nixus, nulla
 corporis parte flecteretur: immo ad extremum queri
 de eo visus est, qui horologium curabat, quasi proxi-
 mitum spatium contraxisset. Tempus constitutum
 erat, quo omnes congregati, loco quisque suo, quid
 meditatus esset, animoq; piè sensisset: in mediū affe-
 rebat: qua in sacra communicatione, narrant cele-
 stia verba, & sententias ex sacro illo Caroli ore ex-
 cepisse: qui quasi olor quidam supernus, morti pro-
 pinquus, suauiores quàm solebat, voces edebat: nar-
 raui mihi Pater Franciscus, se diuini illius pectoris
 sensus, intimaq; cogitationes spirituali suauitate,
 lachrymisque coniunctas, sepius animo suo obstu-
 pisse; dulciq; item fletu profecutum esse. Quam-
 verò hic adhibuit, vitae, & victus asperitas, quan-
 quam sine dubio erat maxima; ipsi tamen noua non
 erat; cuius solitus iam cibus erat panis, & aqua; &
 cum paucis horis in paleis cubaret, commoda sanè
 ratione vti sibi videbatur, neque is erat, qui flagello-
 rum & cilicij disciplinam vnquam omitteret. Ita-
 que non magnum erat, illum eo quoque tempore pa-
 ne,

ne, & aqua vitam sustentare; ligno iacentem breuem somnum in cilicio capere; & flagella sibi adhibere: quibus cum sanguinem quandoque hausisset, interulam sanguine aspersam, quam ille studiosè occultauerat; & flagella item cupidissimè conquisita, quidam inter res charissimas reposuerunt. Illud quoque sibi ministerij sumpserat, vt ante lucem lumen afferret Patri; à quo reliqua familia acciperet; ne incōmodo afficeret suos: quò seueriore enim erga se in dies utebatur disciplina; eò se humaniorem, mitiorēque erga alios prastabat: consueueratque noctu lumen in paruo cubiculo suo habere; tum ne cubicularijs fortè luminis inferendi molestiam exhiberet; tum etiam vt, quemadmodum existimo, iucundo piarum tabularum, quas ibi habebat, aspectu fruere; si quando oculos aperiret. Antequam autem à monte discederet; vbi non amplius quindecim dies, neque id sine interuallo, moratus videtur tentari valetudine cœpit; ex qua suo, & Patris consilio, nonnihil remisit de consueta vitæ asperitate, atque cum febris se laborasse sentiret, tempusque redeundi videretur; discedendum sibi statuit. Medicum quidem in reditu consuluit; sed curationem, tamen, vt solent, qui id facere possunt, statim non adhibuit: expectauit autem pro sua consuetudine, nū febris reuenteretur; qui antea quandoque, ne quarto quidem febris impetu ad medicinam confugerat, & absque illa tamen emergerat: in quo vir sanctus, sicuti in reliquis, pauperum vitam sequebatur; qui non

solum non habent, cum agrotant, unde curentur, medicinaque adhibeant; sed ne opera quidem, & labore consueto abstinere, & cessationis beneficio frui possunt; cum rebus ad victum necessarijs destituantur: quam ad rem natura tamen, & corporis sui diuturna experientia utebatur. Multas habuit totum illud absentia tempus futuri obitus praesensiones: nam praeter inusitatum illam preparationem: praecipuam suavitatem in ijs exercitationibus ex gloriosi sepulchri mysterio capiebat; nam cum sacello, & imaginibus destitueretur, quae sumptae meditationi proprie convenirent; ad sepulchrum semper se referebat: ex eius contemplatione diuiniora quaedam mentis cogitata hauriebat: & cum profectioe indicta, omnes de monte descenderent; animadvertissentque Cardinalem ipsum deesse; muliercule cuiusdam indicio, in sepulchri antro ille repertus est: sacrum missae officium, nescio an postremum, praeter consuetudinem perpetuis cum lachrymis, celebravit: de morte frequenter loquebatur: saepe commemorabat, suos fere diu vivere non solere: patrem suum Gibertum comitem, cum etatis quadraginta septem annorum esset, mortem obiisse: mirum esse, quod ipse ad eandem etatem peruenisset; quod duodecim ante annos morbis, & curationibus adeo debilitatus erat, ut omnium iudicio morti propinquus iudicaretur. Atque fuit ille quidem, dum iuuenis esset, etiam medicorum sententia; neque id ob vitae asperitatem, quam nondum ceperat, ea valetudinis conditione; ut mirati sint quicun-
 que

que eum nouerant, vitam potuisse producere longius
 sed omiffa ille nimis exquisita corporis cura, ex pio-
 rum, prudentumq; virorum consilio, simplicem, com-
 munemq; viuendi rationem elegit; cuius beneficio; li-
 cet cum abstinentia deinde, & cum asperitate eam
 coniunxerit; reliqua etate, hoc est annorum circiter
 duodecim cursu, bona valetudine, in magnis cura
 episcopalis laboribus, vsus est; vt potius, existiman-
 dus ille sit per rudiorem, & seueriorem vita discipli-
 nam hosce postremos vita annos à Domino obtinuis-
 se; quam vel modicum propter eam temporis deper-
 didisse. In reditu, dum febris laboraret, commemoraba-
 bat; & libenter quidem, vt omnia, qua ad eundem
 perimerent; Pium quintum sanctæ memoriæ Ponti-
 ficem maximum, cum non longè se à morte esse senti-
 ret; surrexisse tamen, & septem vrbis ecclesias inui-
 sisse. Disputabat diuinitus de excellenti illa volūate,
 qua rebus alijs omnibus omiffis, vnum Dominum se-
 qui, & spectare debemus, neque aliud quidquam,
 etiam spirituale, nobis in hac vita proponere: nedum
 enim alijs, dicebat, capi me, & teneri oportet, sed ijs
 ipsis liberum me præbere, qua ad huius ecclesiæ utili-
 tatem institui. Incumbere me perpetud æquum est,
 donec viuam, in Domini cultum: si aliò migrandum
 sit, præstò esse debeo, & quicquid agendum restat,
 diuina prouidentia commēdatum liberè relinquere.
 Sed quid ego de absentia huius tempore loquor? mul-
 tis ab hinc mensibus edebat huiusmodi animi sui co-
 gitationes: neque ita multò ante, mihi quadam ex

caussa dicebat; vite spatium sibi videri non amplius
 ferè prorogandum; nisi forte ad annos aliquot inter
 morborum incommoda traducendos. Venit ille Me-
 diolanum feria sexta, vesperi; quo die, communi Ec-
 clesie officio, ad mortuorum subsidium diuina cele-
 brantur, quæ quidem diuina fuit prouidentia, vt tan-
 tisper grauitas morbi lateret, donec ad sedem suam,
 in ea statim moriturus, reuerteretur: cum autem in
 suo maiori cubiculo decubisset; peritissimus medi-
 cis vocatis, expectabat sequenti die, hora ferè deci-
 moctaua, an febris rursus accederet. Iusserat ex
 summa parui cubiculi sui parte tabulam euelli, in
 qua Saluatoris nostri mortuū corpus depictum erat;
 & super conopei fulcimenta collocari, vt eam, cum
 oculos tolleret, posset aspicere: aliam in ima lecti
 parte appendi, vt directo eam spectaret obtutu; in
 qua Christi Domini effigies erat, agonia in horto
 laborantis. Altare item in ipso cubiculo poni volue-
 rat optimè instructum; cum pulchra tabula; qua
 Domini sepulchrum referebat: vt aptam omnium
 rerum consecutionem, eundemque presagiorum cur-
 sum agnoscere possis. Vicesima prima ferè, ni fallor,
 hora erat; hoc est tertia ante noctem; cum nescio
 quo modo grauius laborare cœpit, vt oculis apertis
 ferè esse non posse videretur, astabamus illi; & mo-
 dò hic, modò ille, varijs rebus proponendis tentabat; vt
 oculos aperiret. Dixi ego illi, me non credere, eum
 dormire, sed coutemplari; facereq; vt optimum vi-
 rum Mutinensem Episcopum fecisse, quandoque re-
 ferebat:

fererat: dicebat enim; cum periculose valde ille agrotaret; clausis oculis semper secum cogitasse, neque cuiquam auscultare voluisse; rogasseq; ne quis à Deo se tali tempore auelleret, & ad humana deduceret, subridere visus est, cum hæc dixi, & mansit tamen vt prius, comparavi imprudens illius morbum, qui leuis habebatur, cum Episcopi illius mortifera valetudine; diuinaique nesciens quid dicerem. Ac mihi quidem huiusmodi rem consideranti, venit in mentem, illum, cum ingrauescere morbum sentiret, dedita opera ita seipsum collegisse, cogitationemque ab omnibus vita huius rationibus auocasse: postremoque tempore eam constantiam, fidem, modestiam, & cum Deo coniunctionem præ se tulisse, quã anteacta vita ostenderat: is autem reuera erat, qui ne à Deo paululum disungeretur, omnia alia facile relinqueret, diuinæque prouidentia liberè committeret; quique mallet communi quadam, & vulgari ratione, quàm præclaris quibusdam virtutis indicijs, ex hac vita decedere. Quanquam enim optabile erat, vt eius obitum præclaris quibusdam, & speciosis, sanctitatis significationibus ornatum videremus: quid aliud erat tamen, quod post perpetuum rerū admirabiliū, & propè incredibilem cursum, in eius vita, aut morte magnoperè requireremus? Cum medici venissent; & in ea ferè sententia essent, vt de graui aliqua, & diuturna agrotatione suspicarentur; natura vim valde deficere pauld post intellexerunt: id nobis qui aderamus cum dixissent,

sent, quid animi in nobis reliquum fuerit, facile existimare licet. Misimus statim, ut in ecclesis oratio ante sanctissimum sacramentum institueretur: & de Viatico, extremaq; vinctione illi adhibenda agere coepimus. Dictum illi est à Patre Francisco, qui semper affuit; tempus esse, ut ex hac vita abiret; & ideo sacri viatici subsidium sibi compararet, ille autem, se enixè petere, statim respondit. Cumq; canonicorum collegio cum sacris indumentis comitante, sanctissima Eucharistia in Archiepiscopale sacellum allata esset, quaesivimus ex eo, vtrum afferri tunc vellet: Nunc, inquit ille: quæ quidem sola verba eo periculi tempore protulit: ex quo perspicuum esse videtur, illum, si voluisset, alia quoque potuisse dicere: immo ex eo etiam integri eius sensus cognosci poterunt: quod cum interrogaretur, vtrum vellet Archiepresbyteri manu, an alterius afferri sanctissimam Eucharistiam, paululum, ut saepe solebat, antequam responderet, apud se cogitavit: tum de Archiepresbytero significavit: quod idem fecit, cum ab eo quæretur, num vellet Prouincia Episcopos, secundum ea, quæ in eo genere confecerat, decreta, accersiri. Præterea verò de morte tunc obeunda, & extremis subsidijs recipiendis ea vultus constantia accepit, quæ rem quamlibet notam, & expectatam audisset, neque enim vel leui aliquo indicio commoueri visus est: immò cum eius consobrinus Comes Renatus Borromeus, humana quadam amoris significatione, hortatus esset, ne eo tamen nuncio terreretur; subrisit

sanctus sacerdos ad ea iuuenis amantissimi verba. Rogavi ego, vt illud S. Martini secum dicere vellet, Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem; illud existimans, vt si cuius preces ad prorogandum vita spatium valere possent; ipsius ad id aptissimas fore, & acerrimas: benignè tum ille me aspicere visus est, nihilq; respondit: neque verò dubito, quin is, qui se toties pro grege suo deuouit, tunc quoque ad longiorem vitam paratum se praeberit: sed idem fuit illius, qui S. Martini fuerat, orationis euentus. Cùm sanctissimum sacramentum postea allatum esset, piè illud sumpsit; cùm indicasset tamen animum sibi è lecto surgendi, vt ante constituerat, fuisse, si vires suppetissent: post illud, statim extremam suscepit vnctionem. Nox erat, & infinita prope multitudo vsque in cubiculum concurrerat: legebamus nos qui astabamus, praescriptas eiusmodi officij preces, Euangelicam praesertim Domini passionem, quam ille apud morientes lectionem maximè semper probauerat. Tum petita ab eo est omnium nomine benedictio, quam agrè quidem ob imbecillitatem, sed manu tamen, qua ab alio sustentabatur, signo crucis formato, impertijt. Ita agoniam illam ingressus est, quam libentissimè in passione Domini cogitarat; sed adeò suauem tamen, vt neque membro aliquo ageretur, neque vis vlla vehementior appareret. Imposuimus demum illi cilicium cinere benedicto aspersum, quod ille non solum in ritu, sed etiam in ipsa carnis afflictione vehementer probauerat,

rat,

rat, & vsus fuerat : & cum tertia ferè noctis hora
 venisset, animam Deo reddidit. Contigit mihi, charo
 admodum, sed acerbissimo munere, vt vltimum col-
 ligerem spiritum, oculosque componerem; cum oscu-
 landa integra illius, & castissima carnis desiderium
 qui aderamus, explere non posse videremur. Pericu-
 lifama tota continuo ciuitate manauit ; que tam
 horribili auditione vehementer commota est, mise-
 rabile erat spectaculum, videre vbique lumina cir-
 cumferri, & homines hac illac vagari ; tum anxie
 sciscitari, quo modo se res haberet ; & cum nihil spei
 reliquum esse audirent, maxime perturbari, & flere.
 Cum domo Archiepiscopali discessissem, vias eorum
 multitudine offendi refertas, qui crucibus prelati,
 quanquam serò, processiones cum litanis obibant,
 quibus ad sanctorum inuocationem respondebatur
 ab omnibus, Intercede pro eo, cum me viderent
 transeuntem, cupide interrogabant qualem nun-
 cium afferrem: quem accipientes, miseri luctuosis
 clamoribus omnia replebant ; vt ferreus videri pos-
 set, qui lachrymas teneret. At ad sancti Pastoris le-
 ctum, qui fletus, quæ lamentationes audiebantur?
 Flebant Canonici ; & luctuosis vocibus, vt olim S.
 Marini discipuli, querebantur, quod optimus Pater
 eos desereret, & in mœrore, & periculo relinque-
 ret. Grauius plerique ex familia lamentabantur,
 qui non vt aulici quidam, sed vt deditissimi filij san-
 ctum virum diligebant: supplices benedictionem il-
 lius omnes postulabant: illudq; vehementer curabāt,
 vt

ut vel minimum aliquid saltem, quod illius fuisset, haberent; quod solatij, & religionis causa seruariet. Tanta erat commotio, tantus luctus, ut nesciam an in illa Federici Aenobarbi ruina maior luctus fuit: praesertim postquam tristissima campanarum, primo Ecclesiae maioris, postea aliarum ecclesiarum omnium signa audita sunt. Eos equidem flere vidi, quibus ne patris quidem, aut cuiusvis propinqui mors lachrymulam excussisset: & eos itidem, quod mirum sane est, qui alijs omnibus potius, quam spiritualibus bonis delectari videbantur. Monasterium fuit, in quo moniales tota nocte orantes permanserunt; cum rei euentum ignorarent: & quidem existimo ea nocte locum ferè somno in hac vrbe relictum non fuisse, cum tristitia, & dolor omnia occupasset. Conuenerunt in Archiepiscopales aedes primarij viri multi, aderat comes Hannibal Altempsius eius cognatus, cuius filiulus genuflexus, & supplex benedictione à sancto Praesule postulauit. Aduent Dux Teruanoua, Prouincia Praefectus, diuq; amicè, & piè sane in cubiculo moratus est, donec spiritum exhalaret: reliquit autem discedens custodiae suae partem, ne quid forte offensionis in domo accideret. Quod postea de more oportebat, corpori inter circumstantium oscula, adhibitum est; in cuius humeris satis incommoda signa flagellationum visa sunt; & in dorso illius sclopi ictus signum, qui toto iam diu orbe vulgatus est, collocatum illud est Pontificalibus vestitum indumentis in adium sacello: neque permissus

permissus

permissus est populus ingredi, qui mirificè cupiebat,
 vsque ad feriam secundam sequentem. Tunc aditu
 omnibus aperto, tantus fuit omnium concursus, quā-
 tus cuiuscumque celebritatis causa fieri posse conij-
 cere possumus: tantoq; flentium numero; quantum
 omnes satis mirari non possunt. Quod si diutius in se-
 pultum relictum esset, non dubito, quin valde longin-
 qui quoque venturi fuissent. Id tantum molestia mi-
 seri capiebant, quod morari quantum volebant, &
 Pastoris sui vultum contemplari saltem non permit-
 tebantur, ob adueniētium impetum perpetuum; nam
 tangere, & osculari non dabatur, ob sepimentū, quo
 vndique muniebatur: neque calculorum corona ac-
 cipiebantur, quas cupidissimè omnes offerebant, vt
 corpori admouerentur: tantus fuit irruentis multi-
 tudinis impetus, vt quidam etiam ex eo interierint:
 de quibus dici posset, quod Gregorius Nazianzenis
 de quibusdam simili de causa extinctis in funere S.
 Basilij dicebat; felices fuisse, qui digni habiti erant
 vt sanctæ illius animæ comites accederent, victima-
 rumq; funebrium loco haberentur. Conueniebat cle-
 rus distinctè in sacellum Archiepiscopale, ad statas
 vigiliarum preces recitandas: tandemq; heri mane,
 hoc est, quinto demum post obitum die, luctuosissimū
 funus ductum est, idq; satis prolixo viarum ambitu;
 vt longissimi cleri viriusque ordines, quibus cum in-
 finito prope luminum numero funus illustrabatur,
 explicari, & reliqua multitudo, etiam ex dioecesi,
 locum sequendo habere posset. Secutus est Cardinalis
 epis-

episcopus Cremonensis Pontificalibus indumentis ornatus; qui licet non satis firma valetudine, statim accurrat: episcopus item Vigleuanensis, & Alexandrinus; item episcopus Citadinus: Dertonensis enim in tempore adesse non potuit: ceteri autem Prouinciæ episcopi, partim mortui sunt, partim publicis ecclesiæ de causis longè absunt. Secutus est Dux Terranouæ, cum Senatu, & Magistratibus: tantus denique conuentus, & omnium ordinum effusio fuit, neque enim velius eo tempore dictum est, vel tabernæ aperta fuerunt; quanta ad summum sancti viri honorem, summamque amoris significationem vix optari potuisset. Funebres verè erant psallentium voces, & sæpius fletu interrupta necessariò cessabant. Maximi auditi sunt energumenorum clamores: & qui Domino Hierusalem intranti plausum dederunt, simplices pueri, dum corpus efferretur, commoti, miserabile verbum, Misericordia, quantum poterant, clamare cœperunt. Frater Franciscus Panicarola, post missarum solemniam, quæ Cardinalis Cremonensis celebrauit, funebrem orationem, seu concionem, de laudibus optimi, multisq; nominibus illustrissimi Præsulis, in Ecclesia maiori, quò funus ductum erat luculentissimam, vt solet, habuit: pollicitus est, quod deesset, sequenti Dominica se præstiturum. Post sacrum exequiarum officium, episcoporum omnium sacris functionibus peractum, illatum est corpus in sacellum Pij Quarti, quod ferreis clathris esset munitum: quod quidem fieri potuit ob incredibiles populi impetus, qui vel

inuitis omnibus tangere volebant, & coronas admo-
 uebant. Ibi ad populi desiderium aliqua ex parte ex-
 plendum toto die relictum est, Demonibus vndique
 semper horribiliter clamantibus; Proxima verò no-
 cte, circiter quintam noctis horam in arca plum-
 bea conditam, insculptis nominis, & temporis
 notis, in sepulchrum intulimus, quod ipse sibi
 testamento constituerat, iam inde ab anno salu-
 tis M. D. LXXVI. in quo heredem reliquerat
 Hospitalem pauperum huius vrbs domum: quaedam
 suis legauerat: tum verò scripta sua ad conciones
 pertinentia Vercellensi episcopo, quo neminem ar-
 bitror episcopum illi fuisse chariorem, neque etiam
 magis probatum: sepultura locum elegerat in ipsa
 maiori Ecclesia ante gradus, quibus ad chorum
 ascenditur, in quo huiusmodi poneretur epitaphium,
 si rectè memini: CAROLVS Cardinalis tit. S.
 Praxedis Archiepiscopus Mediolani, frequentio-
 ribus Cleri, populi, & deuoti fœminei sexus pre-
 cibus se commendatum cupiens, hoc loco sibi vi-
 uens monumentum elegit: in quo quidem testa-
 mento quendam funeri, & exequijs modum ad-
 hibuit, quem non satis recordor. Hæc est exitij
 nostri narratio, ò Pater, quod Dominus fortasse
 præiuderi noluit, ne infinitas propè preces eorum
 repudiaret, qui si spatium datum esset, Domini
 manus quodammodo tenuissent, ne hanc nobis hoc
 tempore plagam inferret. Nunc restat, vt eum
 vehementer, quantum possumus, oremus, ne nos
 dese-

deferat; neque pro sua clementia permittat; ut
que sanctus vir, summa totius orbis admiratione,
& utilitate edificauit, nefarius inimicus dissipet.
Hanc verò nos pijs hominibus afferamus consolatio-
nem, ut sanctissimas illius, mirabilésque laudes,
& res gestas explicatè posteritati mandemus:
quod pro mea equidem virium tenuitate,
bene iuuante Domino, præstare cona-
bor. Mediolani VI. Idus Nouemb.

M. D. LXXXIV.

F I N I S.

A 2

A N 3

ANDREAE BATHO-
REO DIACONO CARD.

AMPLISS.

Siluius Antonianus S. D.

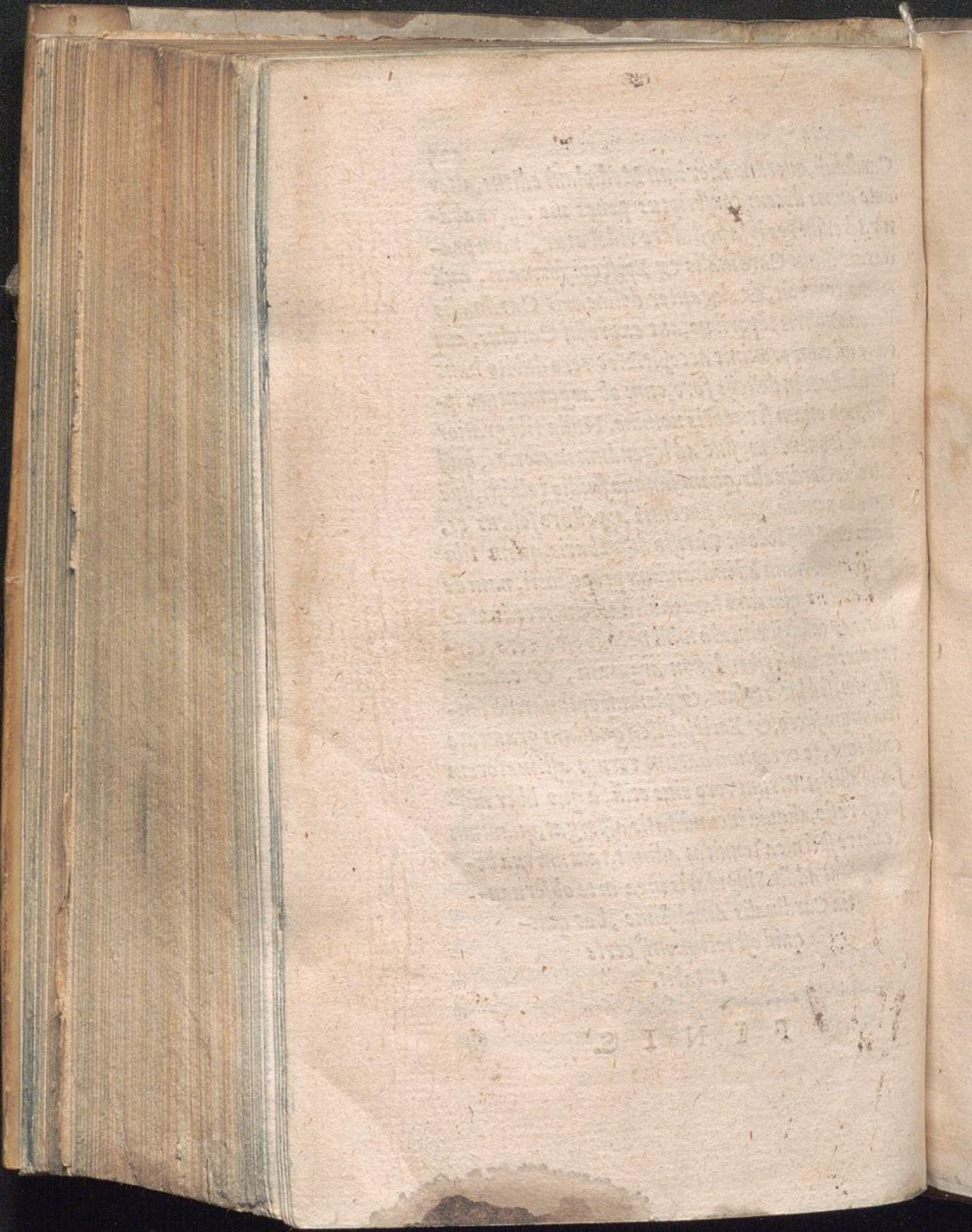
AD MIRABLEM Dei providē-
tiam in Ecclesia gubernanda, quam
suo sibi sanguine acquisiuit, opera-
pretiū est, ut arbitror, Andrea Car-
dinalis Ampliſſ. interdū contēplari
attentius, nam cum à Principe Mundi huius, & filijs
tenebrarum, multis dolis, & machinis, sed duplici in
primis armorum genere vehementissime oppugnetur,
falsa nimirum doctrina, & flagitiosa vita; è regione
milites suos fortissimos omni tempore excitat Deus
catholicae veritatis propugnatores, sanctimoniæ ma-
gistros, non illius fucata & adumbrata, sed vera ac
solida; qui divina gratia instructi verbo, & exemplo
pro Dei domo pugnant, & pro Ciuitate sancta Hie-
rusale aduersus agmina Babilonis. Hinc Martyrum
inuiētissimi exercitus, hinc lectissimarum Virginum
Chori, hinc sancte, casteq; in Domino nubentium ho-
norata coniugia, & thori immaculati, hinc laboriosa
viduarum victoria, hinc omnium generum, atque or-
dinum triumpho, quorum iucundissima varietate, tã-
quam pulcherrimo amictu summi Regis sponsa con-
uestitur, hinc demique Pastores, & Doctores clarissi-
mi, qui Ecclesiam Dei eruditione, & sanctitate illu-
strarunt; longum est veterum seculorum memoriam
repete-

repetere, plena exemplis sunt Ecclesiastica historia,
 omnis aetas singulari Dei dono viros tulit Apostolicos,
 non solum loco, officio, auctoritate, sed sanctitate, vitæ
 integritate, innocentia. Et quanquam negandum non
 est, primis illis nascentis Ecclesiæ temporibus spiritua-
 les agros, quibus non aquarum inductiones, sed co-
 piose Spiritus Sancti primitiæ, & calens adhuc mar-
 tyrum sanguis fecunditatem dabant, feraciores, at-
 que vberiores multo fuisse, & magnam, vt ita dicam
 sanctorum præcipue Episcoporum segetem extulisse:
 tamen & in hac quoque vltima senescentis, & pene
 decrepiti Mundi aetate pro patribus filij nascuntur, nec
 desunt, nec deerunt vnquam sanctissimi Põtifices, re-
 ligiosissimi Cardinales, vigilantissimi Episcopi, sub
 quorum pedibus Deus Sathanam conterit. Nuper, ac
 plane paulo ante ipsi vidimus magnum illum Dei ser-
 uum, imaginem antiquitatis, specimen temperantiæ,
 exemplum veteris disciplinae, alterum nostri teporis
 Ambrosium, Carolum dico Borromæum Cardinalem
 Sanctæ Prædixedis, Archiepiscopum Mediolani, qui il-
 lustri genere natus, sed virtute, & pietate multo illu-
 strior in sublimi loco Dei prouidentia collocatus, sum-
 mi Pontificis sororis filius, non solum Romanæ Eccle-
 siæ magno fuit ornamento, nec tantum Mediolanen-
 sem Prouinciã, finitimasq; regiones suauissimo Chri-
 sti odore compleuit; sed tanquam lucerna ardens, &
 lucens in excelso candelabro toti luxit Ecclesiæ. Hu-
 ius vitæ sanctissimè actam, dum alij complures viri
 docti, & eloquentes, hoc de genere multa moliuntur
 (neque enim tam excellenti virtuti scriptores deesse

possunt, qui illam posteritati monumentis commendē
 suis) interea hic Romae per aestiuos dies vir Amplissi-
 mus Augustinus Valerius Cardinalis, & Verona Episcopus, primus, quod sciam, conscripsit, & doctissimo,
 atque integerrimo Cardinali Antonio Carafa dica-
 uit. Est autem breuiter scripta, sed enucleate mihi
 quidem, ut videtur, sic enim minuta quaeque & te-
 nuissima non persequitur, ut grandia, & grauias non
 praetermittat, & dum summa rerum capita perstrin-
 git, nihil fere de utilitate detrabit, & dilucida breui-
 tate, quam in omnibus suis scriptis adamauit, mirifice
 oblectat. Caterum etsi Augustinus Cardinalis doloris
 leniendi, & illius memoria, quo cum coniunctissimus
 fuit, recolenda causa, sibi tantum haec scripsit, aut pau-
 cis interioribus amicis, nec ut in omnium manus per-
 uenirent, animum facile induxit: tamen cum pro sua
 humanitate, & veteri erga me beneuolentia librum
 mihi legendum dedisset, non sum passus pios homines
 permultos & maxime Episcopos tam fructuosa le-
 ctione priuari, praesertim cum ipse acri iudicio, & pru-
 dentia vir Cardinalis Carafa idem sentiret, manda-
 ret potius, nam bonum communicatione gaudet, &
 quanto latius patet, tanto diuinius, ac praestantius.
 Mitto igitur ad te Andrea Cardinalis Illustrissimo
 impressum librum, ut quasi de tua manu in aliorum
 manus tradatur, fidemque meam, quam tibi per lite-
 ras superioribus diebus obstrinxeram de mittenda ad
 te breui tempore Caroli Cardinalis vita iam libero,
 & certe non sine additamento, duos enim aureolos
 eiusdem auctoris libellos adiunxi de Episcopo, &
 Card

Cardinali, quorum alter iam Mediolani editus, alter ante annos decem conscriptus penes me asseruabatur. Id enim res ipsa postulare videbatur, nam preclaram illam Cardinalis & Episcopi formam, quam animo concepit, & eleganter delineauit Cardinalis Verone nostris temporibus, aut expressit Carolus, aut certe ad eam proxime accessit. Nec vero dubito hunc tibi libellum in delicijs fore, cum ob argumentum ipsum, tum etiam scriptoris nomine. Nulla tibi gratior siue ad loquendum, siue ad legendum materies, quam Carolus Cardinalis, quem summo studio coluisti, quem non alio nomine, quam parentis appellare solitus es, à quo vnici filij loco in Christo diligebaris, quem tibi potissimum vnum ad imitandum proposuisti, nam de libri auctore, quo cum tam multa tibi intercedunt amoris, & collegij vincula nihil necesse est dicere, certe genus ipsum scribendi non argutum, & calami-stratum, sed lacertosum, & plenum optimarum sententiarum succo, & Ecclesiastica quadam grauitate conditum, te egregium harum rerum aestimatorem facile alluciet. Vtrum vero eius etiã, à quo liber missus est ratio, aliquid iucunditatis aspergat, quantum ea in re spei mea tenuitas adimit, tantum tua benignitas addit. Singularis mee in te obseruantia Cardinalis Amplissime, hoc quicquid est testimonij certe extabit.

Libr. sanctus Jesu Paderborn.
F I N I S.

3 I M I O